

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Nord-Trøndelag

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Overhalla

Emne: Bordskikk til hverdags

Bygdelag:

Oppskr. av: Joh.s Fuglår

Gard:

(adresse): Namsos

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Egen røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Jevne bondeforhold.

- SVAR
1. Alle måltider inntokes ved å sitte "til bords". Bordet kunde være forskjellig, var familien noe større var det som regel et klaffbord (altså et bord med store, nedfellende klaffer, en på hver side). Langbord har i de siste iallefall 100 år- ikke vært almindelig.
 2. Hele huslyden spiste - eller åt - ved samme bord samtidig. Dette er fremdeles det vanlige.
 3. Var det stort kjøkken spiste man der. Jeg ser da bort fra skjeldnere anledninger.
 4. Det var ingen forskjell på maten, alle spiste "dagens kost".
 5. Besvart under pkt 3.
 6. Ved enkelte anledninger som f. eks. i høytidene spiste man i ~~kjøkkenukt~~ stuen eller et annet større rom.
 7. Som regel hadde hver voksen sin faste plass ved bordet, husbonden ved "övre ende", hustruen - når det var hun som serverte - ved den motsatte ende. Ellers ved siden av husbonden.
 8. I min oppvekst, altså i 1870 årene, skulde mindre barn stå ved bordet. Nu er dette slutt. Noen bestemt aldersgrad var det neppe.
 9. Såvidt jeg vet har husbondens plass ved bordet ikke noen egen betegnelse.
 10. Bortfaller.
 11. Å vaske hendene för måltidet var ikke almindelig, det kom an på arbeidets art. Mannfolkene tok alltid luen av ved matbordet, noe som forövrig var fast skikk når mannfolk.

2

kom inn i beboelsesrommene. Jeg har hørt, men ikke sett, at enkelte eldgamle karer hadde luen på når de spiste, ja sågar tok den på når de gikk til matbordet. Om dette var en egenhet hos vedkommende eller en eldgammel skikk - reminisens - har jeg ingen mening om.

12. Graut og annen skjemat var felles for alle. Dette er forlængst avlagt, nu får hver enkelt sin egen graut, suppe osv. tallerken. Noe bestemt tid for når dette innføres kan ikke angis, anslagsvis ca. 50 år. Dette gjelder allslags kopper. Melk til graut has i en kruskopp, enten en liten komme eller en stor kaffekopp. Trekopper har "i min tid" ikke vært brukt.

13. Gryten med mat har jeg aldrig sett på matbordet. En tilfeldig fremmed får dagens kost. Skal han vises mere oppmerksomhet serveres ved eget bord og i eget rom

14. Sild spistes i "batta", d. v. s. lagt mellom brödstykker, potet sammen med silden. Jeg tror dette er noe anderledes nu. Man putter sildbiten i munnen med gaffel, så potet og så bröd. Brukes nu helst som middagsmat. Hvorledes det var i gammel tid vet jeg ikke.

15. Hvad skal en ha sukker til kaffen for, hvis det ikke tas i munnen?

16. Kaffe drikkes av koppen. Om dette alltid har vært slik er jeg for ung til å si noe om.

17. Gaffel var vistnok tidligere "luksusgjenstand". I et hvert fald ble sild spist uten gaffel. Når gaffel kom i bruk? tja, litt etter hvert for en 30 40 50 år siden.

18. Bruk av tollekniv ved spisebordet har jeg ikke hørt om. Almindelige bordkniver er brukt såvel av kar- som kvinfolk sålenge jeg vet - 70 - 80 år.

19. Folk har såvidt mulig sin egen skje. Den kunde være av tre, horn, jern. Tildels var det gravet navn inn i den, dette gjelder da helst skje av horn og/eller tre. Skjeene og alt verktøy har alltid vært vasket etter bruk. Spiseverktøyet oppbevares i en bordskuffe, en dertil bestemt kopp ell. l.

20. Til spekesild bruktes tidligere alltid tretallerkener, flate treskiver. Forövrig var alle kopper av krustøy.

21. Duk på bordet til hverdags var ikke almindelig. Omsider ble det voksdruk. En voksdruk ligger meget ofte på bordet mellom måltidene.

22. Selvfølgelig vaskes såvel duk som bord etter hvert måltid - noe må jo kvinnfolka ha å gjöre mens karene røker sin pipe og hviler!

23. Å skifte maten brukes såvidt vites ikke. Enhver forsyner seg selv - bortsett fra mindreårige -.

24 - 25. Bortfaller.

26. Noen regel for når barn spiser uten hjelp og hvem som i tilfelle hjelper dem kjennes ikke. Er vel helt individuelt.

27. For en 70 - 75 år siden, kanskje delvis også siden - ble kavringer o. a. tygget og lagt i en tynn lerretsklut, som ble stukket i munnen på småbarnet. Barnet saug da stoffet gjennom lerredet. Dette kaldtes å gi "barnet tåt". Delvis kunde tygget mat bli lagt direkte i barnets munn før det kunde tygge selv.

28. Bordbön. Meget vanskelig å svare på. Det hele er nærmest individuelt. Noen fast regel kjenner jeg ikke.

29. Under måltidet ble det av de voksne snakket endel, kanskje noe mindre enn vanlig. Også dette er høyst forskjellig.

30. Å le støyende ved bordet var vistnok mindre passende.

31. Å synge ved bordet var synd.

32. I almindelighet gikk man fra bordet når en var mett.

33. Barn skulde helst takke for maten.

34. Kom en utengårdskar inn mens folket sat ved bordet sa vedk. "Velsegn spis".

35. Jeg tror ikke det var regel at tilfeldig besøkende ble buden til bords. Skulde vedk. ha traktering ble det dekket serskilt.

36 - 37. Høyst forskjellig.

38. Det er almindelig å traktere med kaffe.

39, 40, 41. Vistnok høyst forskjellig.

- x -

Jeg beklager svarenes utilstrekkelighet. Men matspørsmålet har jeg aldrig interessert meg for. Jeg spiser det som serveres. Innkjøpet overlater jeg til kvinnfolkene.

Namsos 20.11.1950,

Johannes Larsen

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

4992

The text on this page is extremely faint and illegible, appearing to be a series of lines of handwritten or typed notes. The content is mostly obscured by the quality of the scan and the age of the paper.